

A magyar irodalom története. Szerkeszti: *Alszeghy Zsolt*. III. kötet: *A tizenhetedik század*. Irta: *Alszeghy Zsolt*. Budapest; 1935. Szent István Társulat.

A tizenhetedik század sokáig mostoha gyermeke volt irodalomtörténet-írásunknak, csak a csúcokat, egy Pázmányt, egy Zrinyit, egy Gyöngyösit láttuk; minden más elveszett a szinte már öncélúvá vált forráskutatások tömegében. Az az irodalomtörténeti felfogás, amelyik a tizenkilencedik század szemléletét vetítette vissza a múltra, valóban keveset láthatott meg abból a korból, melynek középpontjában a vallási viták állanak, az irodalmat a szépirodalommal, azonosítva ép az kerülte el a figyelmét, ami e korban a leglényegesebb, a magyar katolicizmus újjázületése. A liberális-romantikus történetlátás természetesen idegenkedett attól, hogy e *reaktós* kor szemébe nézzen, s legnagyobb egyéniségét, Pázmány Pétert is (akinek beható méltatása irodalomtörténetünknek máig is adóssága), csak stílusújító mivoltában veszik észre, a kor többi jeles teológiai íróját pedig még így sem. A barokkban egyedül az előző kor, a renaissance bomlását látják, extatikus lobogása idegen tőlük; tulajdonképeni felfedezése, újjáértékelése csak a húszas évek spiritualista levegőjében kezdődik majd. A német barokkutatás hatalmas fellendülése módszertani eredményeit is tekintve, azóta egyik legszebb eredménye az új irodalomtörténetnek, amelyik nálunk is néhány érdekes részlettanulmánnyal módosította az eddigi véleményeket. Szekfü Gyula sajátos magyar barokkot is kimutat, a szempont alkalmazása, az irodalomtörténetben is termékenynek mutatkozhat. Ép ezért különös érdeklődéssel vettük kezünkbe a készülő nagy katolikus irodalomtörténet elsőnek megjelent kötetét. Bizonyára nem is véletlen, hogy az a társaság, amelyik egy katolikus szellemű irodalomtörténet megíratását tűzte ki feladatává, ezzel kezdi meg sorozatát. Katolicizmusunk sokban még ma is elválaszthatatlan a tizenhetedik század levegőjétől, e szellem hagyománya él egyházi énekeink legszebbejének képeiben, ritmikájában, sok templomunk kiképzésében, berendezésében. Élő tradíciókról van itt szó, hogy mennyire, azt csak az utóbbi időkben kezdjük látni.

Alszeghy Zsolt nagy könnyedséggel igazodik el e század részben általa feltárt irodalmában. Az összefoglalást megelőző részlettanulmányai különösen jól elárulják ritka anyagismeretét. Ha világnézeti álláspontja nem is, dolgozási módja még sokban a pozitívizmushoz kapcsolja. Ez, ebben az esetben — legalább a szakember számára — fokozza a könyv érdekességét, ép úgy, mint a sok idézet. Ez utóbbit még akkor is örömmel vesszük, amikor a lényeg elveszni látszik az öncélúvá növekedő anyag halmazában, talán ez borítja be a nagy írói egyéniségeket is, kiknek portréi sohasem elég élesek nála. Pedig ép Horváth János (akinek, különösen I. fejezetében, Alszeghy is hatása alatt áll), mutatott nemrégiben szép példát arra, hogy a szintetikus összefoglalás nem zárja ki a nagy írói egyéniségek eleven megjelenítését. E hiányért Alszeghy azzal kárpótol, hogy figyelmét olyan területekre is kiterjeszti, ahol eddig kevesen jártak, feldolgozza az orvosi, gazdasági és politikai irodalmat is és természetesen tudomást vesz a latin nyelvű irodalomról is. Nem ártott volna, ha bármilyen röviden is, utal a magyarországi nemzetiségek irodalmára, ezek e korban sokban még magyar

szellemet mutatnak, a nagyszombati nyomda szláv, román nyomtatványai pl. semmikép sem hagyhatók ki ellenreformációnk irodalmából. A szellem-történeti bemutatás sem mindenütt egyformán érdekli a könyv tudós szerzőjét, a barok-probléma külföldi irodalmát úgy látszik, nem ismeri, vagy nem akarja ismerni, pedig ez talán a magyar barok kezdeteinek élesebb bemutatására, kidomborítására ösztönözte volna. Így e probléma, a könyv számos érdekes adaléka mellett is, végeredményben nyitott maradt. Általában kevésbé igazít el a kor szellemi áramlataiban, az európai kapcsolatok sem érdeklik, bár konkluziójában reámutat arra, hogy a tizenhetedik század gondolkozása és ízlése „nem magyar specifikum, bár árnyalatai a magyar viszonyokból erednek“. Ezeknek az árnyalatoknak kimutatása részletesebben is érdekelt volna, bár tudjuk, hogy elnagyolását a munka úttörő volta, a részletkutatások hiánya szinte szükségkép hozta magával. A mindvégig érdekes, sőt érdekesítő könyv azonban így is, sőt talán ép ezért nagy teljesítménye újabb irodalomtörténetírásunknak, sok, eddig alig látott kérdésre világít rá s a további kutatásokra bizonyára letörölhetetlen hatással lesz. Különösen ki kell emelnünk előkelő objektivitását, bár minden során látszik, hogy katolikus író írta, katolikus olvasóknak, e kényes területen sem elfogult soha. A sorozat további köteteit már csak ezért is nagy érdeklődéssel varjuk; Alszeghy kitűnő munkáját pedig különös örömmel ajánljuk azok figyelmébe, akik el akarnak igazodni a tizenhetedik század érdekes világában.

Dr. Baróti Dezső.

Szondy György: A modern iskola és az ifjúság olvasmányai. A tanítás problémái. 7. sz. Budapest: é. n. (1935.) Királyi Magyar Egyetemi Nyomda.

Az ifjúsági irodalom problémája egyike a legsúlyosabbaknak, nálunk különösen, mert még nagyon kevés jó történet ezen a területen. Az előttünk lévő könyv szerzőjének nagyon is igaza van abban, hogy az ifjúsági irodalom még a pedagógusok előtt is sokszor ismeretlen terület, de ezen alig csodálkozhatunk, hiszen tulajdonképpen alig van kielégítő magyar ifjúsági irodalom, olyan, amelyik *irodalom* is lenne. Külföldről is kevés a megfelelő munka, a fordítás ép úgy, mint az eredetiek kiadása ritkán történik pedagógusok meghallgatásával, ez azután meg is látszik már külsejükön is: bosszantóan tarka, ízléstelen, de nagyon drága kiállításuk nemcsak a jó ízlés elemi követelményeinek nem felel meg, hanem gyakran olyan látásmódot tükröz vissza, amit a gyermek, akinek szánták, nem tud magáévá tenni. Ugyanez áll, de fokozottabb mértékben a szövegekre is. Kiadóink alig akarják megérteni, hogy az ifjúsági irodalom kérdése elsősorban pedagógiai-lélektani probléma, így komoly elméleti felkészülést is kíván attól, aki foglalkozni kíván véle. Felrőtt írónak gyermekek számára írni ugyanis egy sajátos írói attitude-öt jelent, aki erre szánja el magát, le kell mondania a maradéktalan önkifejezésről, sőt el kell felejtienie azt az életérzést és ízlést, mely őt egy érettebb korban jellemzi s ha rokonszenves is, de végeredményben mégis idegen világba kell beleélnie magát. Nyilvánvaló, hogy ez a beleélés csak kivételes tehetségeknek sikerül annyira, hogy művészi alkotás születhessen belőle, de ilyen kivételes tehetség az ifjúsági írók közt kevés akad, akiknél nincs meg, azoknál akarati elszánás vezeti a tollat, modort vesznek fel, amelyikről azt